

Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver. Innspill til Stortingets behandling av Meld. St. 22 (2015-2016)

God beskrivelse av behovet for et regionalt folkevalgt nivå – få konkrete forslag

Østlandssamarbeidet mener at Meld. St. 22(2015-2016) gir en god situasjonsbeskrivelse, der det pekes på at større og sterkere regioner kan gis en tydeligere samfunnsutviklerrolle på en rekke områder. Større og sterkere regioner vil på en god måte kunne løse sektorovergripende politikkutfordringer på områder som for eksempel klimatilpasning, kompetanseutvikling, næringsutvikling og folkehelse.

Østlandssamarbeidet erkjenner at utviklingen av et slagkraftig og effektivt regionnivå vil måtte skje over tid. Det er imidlertid avgjørende at Stortinget allerede i forbindelse med behandlingen av regionmeldingen er tydelig på at makt og myndighet skal overføres til de nye regionene slik at regionalt folkevalgt nivå får *reell* mulighet til å kunne styre samfunnsutviklingen i ønsket retning. Det er også vesentlig at regionene styrkes ved at man nå tilføres nye oppgaver med tilhørende økte rammeoverføringer. Det vises i denne sammenheng til Stortingets behandling av Innst. 333 S (2014-2015).

Forenkling og avbyråkratisering

Et godt samspill mellom statlig sektoradministrasjon og den kommunale og fylkeskommunale forvaltningen er i følge produktivitetskommisjonen (NOU 2016: 3) en forutsetning for en effektiv offentlig forvaltning. Den regionale inndelingen av statlig forvaltning er i hovedsak styrt av sektorspesifikke interesser og hensyn, med liten vekt på koordinering med andre statlige virksomheter eller med fylkeskommuner og kommuner. Større og sterkere regioner, sammen med nyorganisering av den regionale stat, vil kunne bidra til en avbyråkratisering av statlig forvaltning og en effektivisering av forvaltningen samlet.

Regional plan må styrkes for å bli det ønskede samordningsinstrumentet

Det er positivt at Kommunal- og moderniseringsdepartementet mener regional planlegging bør gjøres mer forpliktende. Stortinget må kreve at de formelle forpliktelsene blir tydelige – gjennom at:

- forpliktelsen legges inn som rettsregel i sektorlover og aktuelle forskrifter
- departementene gir tydelig instruks til underliggende direktorater og etater
- regionene gis sterkere myndighetsutøvelse gjennom et klarere samordningsmandat
- avgjørelsesmyndigheten for innsigelser stopper på det regionale folkevalgte nivået

Fylkeskommunene på Østlandet har på sin side sagt seg villig til å etablere større og mer funksjonelle regioner på Østlandet og til å ta ansvar og gjøre endringer for å utnytte sitt handlingsrom bedre, bl.a. gjennom politisk vilje til å se områder og sektorer i sammenheng og ved å involvere kommuner, regionråd, statlige myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn i regionale planprosesser.

Jevnlig politisk dialog og utvidet bruk av utviklingsavtaler vil være viktig

Departementets forslag om å legge til rette for regelmessige møter med regionalt folkevalgt nivå tilknyttet arbeidet med regionale planstrategier og oppfølging av regional plan vurderes som positivt. Østlandssamarbeidet mener at regionale planer bør kunne danne grunnlag for forhandlinger mellom den enkelte region og regjeringen om helhetlige utviklingsprogram, hvor også statlige utviklings- og prosjektmidler inngår. En videreutvikling av forhandlings- og partnerskapsinstituttet forutsetter at regionene gis styrke til å bli reelle forhandlingspartnere med statlige sektormyndigheter.

Fylkesmannens oppgaver bør konsentreres om tilsyn, kontroll og beredskap

Østlandssamarbeidet mener meldingen ikke følger opp flertallsmerknadene i Innst. 333 S (2014-2015) om at fylkesmannen i utgangspunktet skal ha ansvar knyttet til tilsyn, kontroll og beredskap. Meldingens beskrivelse av fylkesmannen som samordningsorgan på regionalt nivå er til forveksling lik beskrivelsen av regionenes samordningsrolle tilknyttet regional plan. For at de nye regionene skal kunne utføre samfunnsutviklerrollen effektivt, sektorovergripende og med et helhetsperspektiv må fylkesmannens utviklingsoppgaver overføres til folkevalgt regionalt nivå. Utviklingsoppgaver innenfor landbruk og miljøvern, samt fylkesmannens prosjektsskjønnsmidler er eksempler på dette. Dette vil også bidra til å sikre planlegging og gjennomføring av en helhetlig areal-, transport- og næringspolitikk.

Økt ansvar og flere oppgaver innenfor samferdsel og næringsutvikling til nye regioner

Organiseringen av vegsektoren bør endres slik at det i større grad blir samsvar mellom det faglige, politiske og økonomiske ansvaret for planlegging, utbygging og drift. De nye regionene blir de *største* vegeierne og må få verktøyene som skal til for å kunne håndtere sitt eierskap. Sams vegadministrasjon bør avvikles, samtidig som oppgaver, personell og økonomiske ressurser overføres til de nye og større regionene. Ved etableringen av Nye Veger AS er statens behov for en egen vegadministrasjon (for å forvalte de relativt få riksvegene) blitt langt mindre.

De nye regionene må få beholde sitt ansvar for kollektivtrafikken, og de bør også få kjøpsansvaret for regionale jernbanetjenester. Sammen med nyorganisering av vegadministrasjonen vil det da bli enklere å få til en effektiv, helhetlig og klimavennlig transportutvikling.

Østlandssamarbeidet ser positivt på forslaget om at regioninndelingen og organiseringen av virkemiddelinnnsatsen for næringsutvikling skal sammenfalle. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig at regionene får ansvar for utforming og oppfølging av regionale prioriteringer gjennom oppdragsbrev til nasjonale virkemiddelaktører som NFR, SIVA og Innovasjon Norge. Regionene må også få økt myndighet og utvidede økonomiske virkemidler slik at tildelinger og prosjektstøtte i større grad skjer i samsvar med prioriteringene i regional plan. Den regionale organiseringen av SIVA, NFR og Innovasjon Norge bør vurderes nærmere i det videre arbeidet med regionreformen.

Østlandssamarbeidet vil spesielt peke på de regionale forskningsfondene, der evalueringen viser at fondene virker i samsvar med målene som er satt. Nærheten til regionalt næringsliv og kommunene har gitt et godt grunnlag for å mobilisere nye aktører til forsknings-, utrednings- og innovasjonsrettet aktivitet, og slik styrket samarbeidet mellom kunnskapsmiljøer, bedrifter og myndigheter i regionen. Østlandssamarbeidet mener derfor det vil være svært uheldig å overføre den operative driften av de regionale forskningsfondene til Forskningsrådet.

Nye regioner må være synlige og bidra til å styrke lokalsamfunn og regioner

Regionreformen må bidra til å styrke regionenes legitimitet, synlighet og betydning i folks hverdag. Derfor bør både videregående skoler og tannhelsetjenesten fortsatt være et regionalt ansvar. Tannhelsetjenesten er en tjeneste som fungerer svært bra. Dagens organisering gir stordriftsfordeler og sikrer solide og gode fagmiljøer. Det er også et stort behov for økt samarbeid og samordning mellom arbeidsliv og utdannings- og opplæringsaktører slik at man kan tilrettelegge for økt verdiskapning og sysselsetting i regionene. Forslaget om statlig overtagelse av fagskolene vil være et skritt i feil retning.

Østlandssamarbeidet slutter seg for øvrig til innholdet i høringsuttalelsen som KS har sendt over i forbindelse med Stortingets behandling av Meld St. 22 (2015-2016).

Østlandssamarbeidet er et samarbeidsorgan for fylkeskommunene Østfold, Akershus, Oppland, Hedmark, Vestfold og Telemark, Buskerud og Oslo kommune.